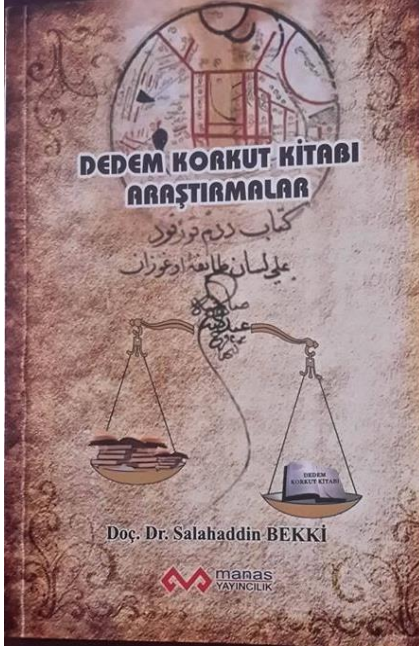


YAYIN TANITIM

Salahaddin BEKKİ, *Dedem Korkut Kitabı Araştırmalar*, Manas Yayıncılık, Elazığ 2016, 156 s.

Dr. Şaziye DİNÇER BAHADIR*



tıcısının da bir hikâyesinin olduğudur. İşte Salahaddin Bekki “Dedem Korkut Kitabı Araştırmalar” isimli eserinde bu hikâyenin peşine düşmekte, Dede Korkut’u daha iyi anlamamız için yolumuzu aydınlatmaya çalışmaktadır.

Bekki’nin daha önce “Dedem Korkut Kitabı Bibliyografyası Üzerine Bir Deneme/ Türkiye’deki Yayınlar 1916-2013”¹ isimli çalışmasını hazırlarken yapmış olduğu okumalar, elimizde bulunan bu kitabın oluşmasına zemin hazırlamıştır.

* Ahi Evran Üni. Fen-Edebiyat Fak. TDE Böl. saziyedincer35@gmail.com

¹ Salahaddin Bekki, *Dedem Korkut Kitabı Bibliyografyası Üzerine Bir Deneme/ Türkiye’deki Yayınlar 1916-2013*, Berikan Yayınları, Ankara 2015.

Kitabın ön ve arka kapağının sembolik önemi büyüktür. Ön kapakta, Dresden nüshasının tam başlığı olan “Kitâb-ı Dedem Korkud ‘alâ Lisân-ı Tâife-i Oğuzân” ifadesi ve hemen altında mühür biçimi verilmiş istenmiş bir monogram yer alır. Bu monogram aynı zamanda terazinin elidir. M. Fuat Köprülü’ye atfedilen hemen herkesin bildiği “Bütün Türk edebiyatını terazinin bir gözüne, Dede Korkut’u öbür gözüne koysanız yine Dede Korkut ağır basar.” sözünü simgeleyen Dedem Korkut’un bulunduğu kefesini ağır basan bir terazi gözümüze çarpar. Kitabın arka kapağında ise Türkolojinin yerli (M. Fuat Köprülü, Dursun Yıldırım, Umay Günay, Saim Sakaoglu, Ahmet Bican Ercilasun, Faruk Sümer, Orhan Şaik Gökyay, Ensar Aslan) ve yabancı isimlerinin (Vasilij Vladimiroviç Barthold, Ettore Rossi) Dedem Korkut ile ilgili tespitleri yer alır. Bekki, kitabını yazma amacını şu şekilde ifade eder.

Bu çalışma, Dedem Korkut Kitabı ve onun kahramanlarıyla ilgili olarak bugüne kadar üzerinde hiç durulmamış veya çok az temas edilmiş noktaları öne çıkararak okuyucuda bu konular hakkında daha geniş bilgi edinmek arzusu uyandıracak ümit edilen tespit ve değerlendirmeler içermektedir. (s.7-8)

Yazar, ön sözde gerek Türkiye’de gerekse Türkiye dışında birçok araştırmacının bu abideyi filoloji, tarih ve karşılaştırmalı folklor bakımından ele alıp incelediğini, ancak dünden bugüne Türkolojinin eskimeyen ve tüketilemeyen konularından biri olarak araştırmacıların hep ilgisini çektiğini ve çekeceğini bildirir.

Çalışmada, yapılan tespit ve değerlendirmeler on ana bölüm ve onlara bağlı çeşitli alt başlıklar hâlinde sunulmuştur. Birinci bölümde öncelikle Faruk Sümer’in Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi’ne yazmış olduğu “Oğuzlar” maddesinden hareketle Oğuzlar hakkında bilgi verilir. Sonrasında Dedem Korkut Kitabı için yapılan tespitler aktarılır. Bunun yanında eserin ve boyların adlandırılması konusundaki görüşlere yer verir.

İkinci bölümde Dedem Korkut Kitabı araştırmalarının tarihçesi verilmiştir. Bekki, Dresden nüshasının Türkiye’deki ilk neşrinin Kilisli Muallim Rifat [Bilge] tarafından 1916’da gerçekleştirildiğini söyler. Bu konuda yapılmış tez çalışmaları, kolokyum, kongre, panel çalışmalarını ve diğer çalışmaları aktarır. Bekki, yapılan çalışmaların sadece künyesini vermekle yetinmez, eserle ilgili tanıtıcı ve önemli bilgiler de verir. Ayrıca Türkiye dışındaki çalışmalara da yer vermesi dikkate değerdir.

Üçüncü bölümde Dedem Korkut Kitabı'nın yazma nüshaları ayrıntılı bir şekilde tanıtılmıştır. Öncelikle Dresden ve Vatikan nüshalarının bilim âlemine kimler tarafından kaç yılında tanıtıldığı bilgisi verilmiş sonrasında da yaprak sayısı, yazı sitili, satır sayısı, metnin içinde göze çarpan özellikler hakkında açıklamalar yapılmıştır. İçerik bilgisinin de verildiği nüsha tanıtımında, Bekki'nin her iki nüshanın orijinal metinlerinden örnek sunması, bu tanıtımayı daha anlamlı kılmıştır.

Dördüncü bölümde Dresden nüshasındaki sıralamaya göre mukadimeden başlayarak Dedem Korkut boylarının isimleri, konuları ve özetleri verilmiştir. Boyların tanıtımında öncelikle boyun her iki nüshada hangi varaklar arasında yer aldığı belirtildikten sonra konusu hakkında kısaca açıklama yapılmış, önemli özellikler, işlenen motifler belirtilmiş ve söz konusu boyun özeti verilmiştir.

Çalışmanın omurgasını oluşturan Dedem Korkut boylarının niteliğinin anlatıldığı beşinci bölümde, Oğuzların gündelik, siyasi ve sosyal yaşamını göz önüne seren boyların karakteri, yönetim biçimi, aile, evlilik, sosyal normlar, iktisadi hayat, savaş ve barış, İslamiyet, şamanist öğeler, at, giyim-kuşam-süslenme, kopuz, alplık, hüner-erdem/mükâfat-ceza, masal ve gerçek dünya, tabiat, av ve avcılık, tutsaklık ve ölüm hakkında yapılan tespitler yer alır. Bekki, söz konusu başlıklarda yer alan konuları titizlikle işler ve yeri geldikçe metinden de örnekler vererek anlattıklarının zihnimize daha kolay yerleşmesini sağlar.

Altıncı bölümde Dedem Korkut boylarının yapısı ele alınmıştır. Bekki, Dedem Korkut'un iki nüshasında da manzum kısımları ayırmak için özel bir işaret kullanılmadığını, Kilisli yayınından başlamak üzere yapılan tüm neşirlerde "soyladı" ifadesiyle başlayan kısımların manzum olduğunu göstermek için özel bir gayret sarf edildiğini söyler, bu konudaki görüşlere yer verir ve metinden örnekler sunar.

Yedinci bölümde ise, Dedem Korkut boylarının sayısına ve yayıldığı sahalara değinilir. Dedem Korkut boylarının elimize ulaşan hikâyelerle sınırlı olamayacağını aktaran Bekki, konuyla ilgili yapılan çalışmaları ve gerek Anadolu gerek Azerbaycan'da masallaşmış olan anlatılara ve bunların boylar arasındaki kaynaklarına yer verir.

Dedem Korkut boylarındaki olayların yaşandığı tarih ve coğrafyanın anlatıldığı sekizinci bölümde, boyların tarihle ilişkisi konusunda ve coğrafya hakkında farklı görüşlere yer verilir. Bu abidenin bir destan kitabı olduğunu vurgulayan Bekki, ondan açık seçik tarihi bilgileri elde etmenin

mümkün olmayacağını, ancak yazılı vesikaların yetersiz kaldığı durumlarda destanlardan noksan kalan noktaları aydınlatmaya yönelik bilgilerin derlenebileceğini söyler.

Dokuzuncu bölümde Dedem Korkut boylarının yazıya geçirildiği tarih ve yer konusunda bilgi verilir. Dedem Korkut Boylarının sanatkârı/sanatkârlarının anlatıldığı onuncu ve son bölümde ise öncelikle boylardaki olayların içinde yer alan bir kahraman ve boyları düzenleyip onlara destan formu kazandıran kişi olarak Dede Korkut ele alınmıştır. Dede Korkut'un hayatı ve kişiliğiyle ilgili hala gizli kalmış hususların olduğunu belirten Bekki, bozkıra bağlı yaşam tarzının sanatkâr tipi olarak alp ozanları verir ve onların önemine değinir. Son olarak da Dedem Korkut Kitabı ile ilgili "Bu kitaba son şeklini kim vermiştir?", "Yoksa bu eser, müellifin elinden çıktığı gibi mi bize ulaşmıştır?" "Bu kişi bir kâtip midir?", "Eğer eser, derleme ise bunu kim yapmıştır?" gibi sorulara cevap aranmıştır. Çalışmanın sonunda ise özenle hazırlanmış olan kaynakça kısmının ardından özel isimler ve terimlerden oluşturulan dizin bölümü yer almıştır.

Dedem Korkut'un torunları olan bizlerin O'nu anlama ve anlatmada kaynak olarak kullanacağı bu eser, bir el kitabı değeri taşır. Dedem Korkut'un eşsiz hikâyelerine Bekki'nin kılavuzluğu ile bir kere daha kulak kabartırsak yeni "kır çiçekleri" devşirebiliriz. Korkut Ata'nın narası ile başladık, O'nun duası ile bitirelim:

Yerli kara dağların yıkılmasın. Gölgeyi büyük ağacın kesilmesin. Taşkın akan güzel suyun kurumamasın. Kanatlarının uçları kırılmasın. Koşar iken ak boz atın sendelemesin. Vuruşunca kara çelik öz kılıcın çentilmesin. Dürtüşürken alaca mızrağın ufalanmasın. Ak bürçekli ananın yeri cennet olsun. Ak sakallı babanın yeri cennet olsun. Hakkın yandırdığı çırağın yana dursun. Kadir Tanrı seni namerde muhtaç eylemesin hanım hey!"²

² Muharrem Ergin, *Dede Korkut Kitabı*, Boğaziçi Yayınları, 22. Baskı, İstanbul 2001, s.36.